

ONGEWILDE SCHIETSCHIJF

Carla Joosten

BURGEMEESTER / De rol van de eerste burger verandert. Van eerbiedwaardig gezagsdrager naar doener en crimefighter. Overlast, misdaad, Zwarte Piet: er wordt actie verwacht. De burgemeester ligt daardoor steeds meer in de vuurlinie.

14 oktober: Jos Wienen, bedreigd en ondergedoken burgemeester van Haarlem, spreekt de Haarlemmers toe die hem zijn komen steunen

Remko de Waal/ANP

Zwaarbewapende agenten die de burgemeester moeten beschermen. Het beeld, 14 oktober op de Grote Markt in Haarlem, beklijft. Honderden Haarlemmers betuigden die dag hun steun aan hun bedreigde burgemeester, Jos Wienen. Hij stond er ook als symbool van de bedreigde ambtsdrager in een zichtbaar verhard tijdperk.

Wienen (58) is de verpersoonlijking van de burgemeester die in de vuurlinie staat en hard optreden tegen criminelen moet bekopen met doodsbedreigingen. Reden voor *Elsevier Weekblad* om 'de burgemeester' uit te roepen tot Nederlander van het Jaar 2018. De burgemeester op de Haarlemse Markt en zijn ongeruste burgers illustreerden hoe kwetsbaar de handhaver van openbare orde en veiligheid is geworden. Dat verdient aandacht en roept vragen op. Over de rol van de burgemeester, over hoe misdaad moet worden bestreden en of de burger niet ook bij zichzelf te rade moet gaan.

Burgemeester Wienen (CDA) blijft zelf rustig onder de dreigementen die zijn leven op zijn kop zetten. 'Het is lastig als je persoonlijke vrijheid wordt beperkt. En dat ook het stadhuis moet worden beveiligd. Maar ik ben blij dat ik mijn werk kan doen, gesprekken kan houden en naar bijeenkomsten kan gaan. Wat ik mis, is mijn dagelijkse loopje over de markt waarbij mensen je aanspreken,' zegt Wienen, die door speciaal opgeleide agenten wordt bewaakt.

De bedreigingen zijn vermoedelijk het gevolg van Wienens aanpak van de criminaliteit. De burgemeester – nu twee jaar in Haarlem – trad op tegen de onder wereld, sloot onder meer 21 drugspanden, een motorclubhuis, een illegaal casino en een bordeel. Aanhoudende bedreigingen leidden ertoe dat hij sinds oktober is ondergebracht in een safehouse, een geheime schuilplaats. Het stadhuis wordt zwaar bewaakt.

‘Dreigementen zijn van alle tijden, maar de impact van georganiseerde misdaad is groter’

Wienen is lang niet de enige. Vorig jaar zei een kwart van de burgemeesters weleens bedreigd te zijn. Eind februari werd burgemeester Wil Houben van Voerendaal nog met een vuurwapen bedreigd. Het is gewoon geworden. Onderzoek naar de vraag of bedreigingen ernstiger worden is er niet, maar die indruk bestaat wel. In Brabant liepen twee bedreigde burgemeesters met een alarmknopje in hun jasje, zodat ze bij gevaar direct de politie konden waarschuwen.

‘En dan wordt lang niet elke bedreiging gemeld. Sommigen denken: ik vind het niet erg genoeg, dus ik meld het maar niet. Of ze denken dat het bij het vak hoort. Daar verzet ik me zeer tegen, want dit mogen we nooit gewoon vinden,’ zegt Liesbeth Spies (52), voorzitter van het Genootschap van Burgemeesters en zelf burgemeester van Alphen aan den Rijn. ‘We hebben hier geen land van eigenrichting. Net zoals je handen afhoudt van de brandweer, van de ambulance- en van de busmedewerkers, blijf je ook met je poten af van functionarissen in het openbaar bestuur.’

In Haarlem vonden de burgers dat ook. ‘Burgemeester hou vol’ of ‘Ik sta pal achter uw harde aanpak’ laten de Haarlemmers Wienen nog dagelijks weten. Zelf zegt hij: ‘Ik zal niet buigen voor dreigementen.’

Ook burgemeester Jan van Zanen van Utrecht werd bedreigd. De dreiger is veroordeeld
Erik van 't Woud/HH

De burgemeester staat midden in de samenleving in een tijd waarin polarisatie voor spanningen zorgt, de burger snel 'woedend' wordt en de misdaad verhardt. De eerste burger groeide mee met die ontwikkeling en werd een 'veiligheidsbaas' naar wie iedereen kijkt bij rampen, rellen, supportersgeweld en ander vandalisme. De risico's van vuurwerk: de burgemeester moet die maar zien te beperken. Politiek Den Haag brandt z'n vingers er niet aan.

Gaandeweg kreeg de burgemeester meer bevoegdheden om bijvoorbeeld drugspanden te sluiten of gebiedsverboden op te leggen. Maatregelen die de met personeelstekort kampende politie en justitie werk besparen. Intussen staat de burgemeester in de vuurlinie en dat levert bedreigingen op.

Doodsbedreiging

Niet alleen criminelen staan de burgemeester naar het leven. De met zijn telefoon bewapende burger kan er ook wat van en gooit zijn frustratie er vaak anoniem uit via sociale media. En hij deinst er niet voor terug om deze of gene ambtsbekleeder en passant te bedreigen.

Toen Wienen burgemeester van Katwijk was, leidde een doodsbedreiging aan zijn adres tot een veroordeling. ‘Ik had het huis gesloten waar de vader van de dader woonde, maar waarin de zoon in drugs handelde. “Daar kan mijn vader niets aan doen,” vond die. Maar daar had hij eerder aan moeten denken.’

Uit de tijd dat er een vloed aan asielzoekers was, herinnert Wienen zich bijna letterlijk wat iemand hem toevoegde. ‘Ik was het nog niet waard om met een steen om mijn hals in zee te worden geworpen.’

Een bestuurder moet volgens hem tegen een stootje kunnen. ‘Dreigementen tegen bestuurders zijn van alle tijden. Ik maakte het in 1995 al mee als wethouder en later als burgemeester. Soms zijn het incidenten met verwarde personen, soms met teleurgestelde boze burgers. Soms zijn het criminelen en soms gaat het om mensen die het ergens mee oneens zijn en hun gram anoniem halen door een ruit in te gooien, of grof tekeer te gaan op internet of in anonieme brieven,’ zegt Wienen. ‘Maar de impact van georganiseerde misdaad, de polarisatie, van media en internet, is wel groter dan vroeger. Het wordt echt pijnlijk als het fysiek wordt en niet alleen blijft bij beledigingen. Of als iemand midden in de nacht je bel blijft indrukken en als je de elektriciteit hebt afgeschakeld, roept: “Ik krijg jou nog wel.” Maar ook dan zeg ik dat besturen niet voor bange mensen is.’

Marjolein van der Meer Mohr (Rucphen): ‘Je hebt veel meer taken en ik ben echt wel een stoere burgemeester, maar ik voel me nog steeds burgermoeder’

Zelf zei hij tegen de Haarlemmers op de Grote Markt liever ‘op dan onder te duiken. Onderduiken is niet nieuw. In 2010 moest toenmalig CDA-burgemeester van Helmond Fons Jacobs (70) met zijn vrouw in het buitenland schuilen. Daarna kreeg hij negen maanden persoonsbeveiliging. PVV-leider Geert Wilders, al veertien jaar streng beveiligd, kwam zijn ervaringen met hem delen.

Burgemeester Marjolein van der Meer Mohr (Rucphen) hield stoer koers nadat haar auto in brand was gestoken

Persbureau Ginopress/ANP

Ook ernstig zijn de aanslagen op de auto van een burgemeester. In Sint Willebrord, een van de vijf kernen van Rucphen in Zuidwest- Brabant, ging in 2015 de BMW van burgemeester Marjolein van der Meer Mohr (58) in vlammen op. Ze had in de anderhalf jaar daarvoor 22 drugspanden gesloten en vermoedde wie erachter zat.

Na de brandstichting liet de VVD-burgemeester weten koers te houden. Drie jaar later is haar moreel nog ongebroken. Ze wijst liever op de mooie ligging van haar gemeente aan de Rucphense Heide en de mogelijkheden om er te fietsen en wandelen, dan dat ze praat over de harde kant van haar burgemeestersvak. ‘Ja, ik sluit nog steeds drugspannen,’ zegt ze. ‘Ik kijk niet weg en loop niet weg, maar ik strijd om wat niet goed gaat, beter te krijgen. Het is een heel klein percentage dat het verpest voor de rest van de burgers.’ Ze is zeven jaar burgemeester en ervaart dat er veel meer op haar afkomt dan in de beginjaren. Een ervaring die wordt gedeeld door haar collega’s met wie *Elsevier Weekblad* sprak. Van der Meer Mohr: ‘Je hebt veel meer taken en ik ben echt wel een stoere burgemeester, maar ik voel me nog steeds burgermoeder.’

Maar haar huis in Sint Willebrord werd destijds onmiddellijk beveiligd. De burens gingen van schrik verhuizen. Intussen heeft minister van Binnenlandse Zaken Kajsa Ollongren (D66) in april dit jaar het Netwerk Weerbaar Bestuur ingesteld, om ambtsdragers moreel te wapenen. Ook liet ze een ‘veiligheidsscan’ ontwikkelen om de woonomgeving van ambtsdragers waar nodig te beveiligen. Zo onderging het huis van Liesbeth Spies pas nog een ‘proefscan’. De voorzitter van het Genootschap van Burgemeesters juicht de maatregel toe. ‘Dat voorkomt dat je op het moment dat er sprake is van een dreigende situatie het gesprek met de gemeenteraad moet aangaan over de vraag in hoeverre beveiliging nou eigenlijk nodig is.’

Aanvoerder

Een teken des tijds. Het beeld van de burgemeester die vooral vergadert, diamanten echtparen bezoekt en zich bekommert om lief en leed, voldoet niet meer.

Explosieven op de stoep van de horeca, drugslabs, overlast gevende asielzoekers, massa-evenementen, vandalisme, verwarde personen die overlast veroorzaken – het is de burgemeester die in actie moet komen.

‘Lintjes knippen? Dat doen we tussen de bedrijven door,’ zegt Ferd Crone (64), burgemeester van Leeuwarden.

‘Ik zie mezelf niet als sheriff. Die loopt met een ster op zijn borst rond en schiet boeven overhoop’

Het oud-Pvda-Kamerlid werd in 2007 burgemeester en zag het ambt veranderen. Terwijl de wethouders naar de achtergrond lijken te verdwijnen, werd de burgemeester meer het boegbeeld. Soms worden die wethouders zelfs gezien als assistenten van de burgemeester. Crone: ‘Terwijl we ze zo nodig hebben. Men verwacht alles van de burgemeester. Of het nu om economische ontwikkeling gaat, de lobby richting Den Haag of de veiligheidshuizen, waar mensen met problemen op grond van het bestuursrecht worden begeleid. Justitie en zorg hebben ook een rol, maar de burgemeester is de aanvoerder van de keten. Ook van de veiligheidsregio waarin het draait om brandweer, rampen- en crisisbeheersing, openbare orde en veiligheid is de burgemeester voorzitter.’

Ook de groei van het aantal evenementen beïnvloedde het werk. ‘Elf jaar geleden deed iedereen maar wat. Dat gaat nu anders. Als Maarten van der Weijden hier komt zwemmen, zorgen we voor reddingsboten en trapjes om op de oever te komen voor hen die een stuk meezwemmen en in de problemen komen. Denk aan het ongeval met de monstertruck in Haaksbergen. De burgemeester kreeg de schuld. Gaat er iets mis met het skûtsjesilen, dan wordt meteen naar de burgemeester gewezen.’

Van oudsher gaat de burgemeester over openbare orde en veiligheid. Daar kwamen de laatste jaren de nodige bevoegdheden bij, zoals de bestrijding van de drugsmisdaad. Sloot burgemeester Crone tussen 2007 en 2011 geen enkel

drugspand en in de jaren daarna amper één per jaar, in 2016 waren dat er al 14, in 2017 9 en in 2018 tot nu 14.

In ‘drugsprovincie’ Noord-Brabant scoorden de burgemeesters in 2017 een record. Ze sloten 418 drugspanden (zie ‘Crimefighter in vuurlinie van drugscriminaliteit’ op pagina 17). Het illustreert de veranderde rol van de burgemeester. In de strijd tegen ‘ondermijning’ pakt die vandaag de dag de meest uiteenlopende strafbare feiten aan. Lang niet alleen drugscriminaliteit, maar ook witwassen, berovingen, fraude, zware mishandeling en openlijke geweldpleging.

Burgemeester Aboutaleb van Rotterdam: bedreigd om Pegida
Robin van Lonkhuijsen/ANP

Staatsrecht geleerde Joop van den Berg: ‘De burgemeester heeft er de middelen niet voor om crimefighter te zijn en die activiteiten zijn strijdig met het burgervaderschap’

Niet iedereen staat te juichen. Sommige critici plaatsen vraagtekens bij die almaar stoerder optredende burgemeester. ‘Eeuwenlang hebben we de aanpak van de criminaliteit overgelaten aan een gespecialiseerd en hiervoor toegerust bestuursorgaan: het Openbaar Ministerie. Met een strafrechter die er nauwlettend op toeziet dat de grenzen van de rechtsstaat niet worden overschreden,’ schrijft de Groningse hoogleraar algemene rechtswetenschap Jan Brouwer op de website openbareorde.nl. Dat toezicht van de rechter is er nu eventueel pas in latere instantie, als de bestuursrechter eraan te pas komt. Burgemeesters zijn verdeeld over welke kant het op moet. Sommigen zijn nog niet tevreden en willen meer bevoegdheden. Ze willen bijvoorbeeld ook een pand kunnen sluiten bij de aanwezigheid van wapens of andere zaken die wijzen op criminele activiteiten. Ze zijn erover in discussie in het kader van de nieuwe Ondernemingswet.

De bedreigde burgemeester Wienen is ook voorstander. Meer bevoegdheden dienen de goede zaak, vindt hij. ‘Als burgers in het verleden kwamen klagen over overlast, vandalisme of onrust en zeiden: “Burgemeester doe iets”, kon je alleen maar medeleven tonen: “Oh wat erg”. Nu hebben we gelukkig de instrumenten om de orde te herstellen door bijvoorbeeld een drugspand te sluiten. De bron van onrust in zo’n buurt is dan in één klap weg.’

Wienen vindt zichzelf niet vooral crimefighter. ‘Dat doet de werkelijkheid tekort, want je bent ook bezig om voetbalhooligans en andere overlast aan te pakken. Niet alleen criminelen. In Katwijk heb ik dankzij de uitgebreide bevoegdheden in overleg met de horeca en omwonenden een eind kunnen maken aan de ernstige overlast van uitgaansgelegenheden.

Bernt Schneiders (voormalig burgemeester Haarlem): ‘Burgemeesters zijn de vertolkers van de strijd tegen zware misdaad geworden. De vraag is of dat slim is’

‘Dat is geen crimefighten, maar maatschappelijke problemen aanpakken en ingrijpen. En nee, ik zie mezelf ook niet als sheriff. Die loopt met een ster op zijn borst en schiet boeven overhoop. Dat lijkt niet op wat wij doen.’

Kwetsbaarheid

Burgemeesters als Wienen zijn wel kwetsbaar. Zijn voorganger in Haarlem, Bernt Schneiders (54), vroeg zich 16 oktober in *Trouw* af of het wel zo verstandig is als burgemeesters hun bevoegdheden inzetten in de strijd tegen de zware misdaad.

Burgemeester Henri de Wijkerslooth van Waalre na aanslag gemeentehuis
Guus Dubbelman/HH

‘Burgemeesters zijn in de gezamenlijke aanpak van criminaliteit van justitie, de Belastingdienst, de milieudienst en de gemeente, de vertolkers van die strijd geworden. De vraag is of dat slim is. Een officier van justitie of rechter

opereert anoniem in toga vanuit een organisatie. Een burgemeester komt op gouden bruiloften en staat op het podium op Koningsdag. Die is dus veel kwetsbaarder,' zei Schneiders (Pvda).

Ook Crone twijfelt: 'We gaan een keer een grens bereiken. Als dat crimefighten tot steeds meer bedreigingen leidt, kunnen politie en justitie die strijd beter gaan voeren.'

Voorzitter van het burgemeestersgenootschap Spies vreest dat de balans doorslaat en waarschuwt dat de bevoegdheden van de burgemeester niet steeds verder moeten worden opgetuigd (zie 'Burgemeester is geen kerstboom die je steeds verder kunt optuigen' op deze pagina). Alleen het sluiten van drugspannen betekent niet dat de echte problemen worden aangepakt. 'Vaak zijn degenen die de wietplantages hebben of de straatdeals moeten sluiten maar kleine loopjongens, kwetsbare mensen die voor kortetermijngeld verkeerde dingen doen. Die een plantage in hun woning hebben om het communiefeest te kunnen betalen.'

De pijlen moeten volgens haar worden gericht op de grote criminelen. 'De overheid moet slimmer worden in het afpakken van het criminele vermogen. In de portemonnee kun je iemand het hardst treffen.'

Staatsrechtgeleerde en oud-senator Joop van den Berg (Pvda) vindt dat de burgemeester niet is opgeleid om als crimefighter op te treden, schreef hij op de site parlement.com. 'Hij heeft er de middelen niet voor, en die activiteiten zijn strijdig met het burgervaderschap.'

In Weert vraagt burgemeester Jos Heijmans (65) – ook hij wordt geregeld bedreigd – zich af of de burgemeester niet te veel 'op het bordje krijgt'. De burgemeester moet steeds vaker optreden. 'Ja, we moeten het in de driehoek doen, burgemeester, justitie en politie, maar het lijkt erop dat een van de drie nu wel erg veel doet.'

**Bewaking voor burgemeester Fons Jacobs van Helmond, die ook in het buitenland moest
schuilen**

Marcel van den Bergh/HH

Zelf sluit hij niet zomaar een drugspand. ‘Dat doe ik als er een echte aanleiding toe is. Soms dreigen mensen onterecht uit hun woning te worden gezet. Dit zijn dan mensen die slachtoffer zijn van ons rare drugsbeleid. Ik doe dit op de manier waarop ik ook handel als het om asielzoekers gaat. Hart met een t voor de echte asielzoekers en met een d voor de echte criminelen.’

Jos Wienen (Haarlem, eerder Katwijk): ‘Ik was het nog niet waard om met een steen om mijn hals in zee te worden geworpen’

Asielzoekers

Heijmans haalde geregeld het nieuws met zijn strijd tegen de overlast veroorzakende uitgeprocedeerde asielzoekers uit veilige landen. Hij bepleit gesloten centra voor deze categorie raddraaiers. De D66'er noemt zichzelf een aanhanger van praktische politiek. 'Maar je handelt ook vanuit je geweten en hoe je bent gebakken als mens,' zegt hij. 'Toen ik een Syrisch gezin dat zou worden uitgezet hielp onderduiken, was ik de held van links Nederland. Een half jaar later, toen ik optrad tegen criminele asielzoekers, was ik de held van rechts Nederland. Ik let bij een schouderklopje altijd op vanuit welk standpunt dat komt.'

Hij is al bijna 24 jaar burgemeester en vindt dat het ambt een metamorfose heeft ondergaan. 'Niets is meer hetzelfde, maar dat geldt voor de hele samenleving. Ook ten positieve. Dat de burgemeester niet meer in de ivoren toren zit, ver weg van de burger die tegen hem opkeek en blij was om je te spreken, is goed.'

Maar misschien is de sfeer te veel omgeslagen. Hij ziet nu burgers die een grote mond hebben en niet bereid zijn om een 'nee' te accepteren. 'Dan komt een burger klagen over de bladeren die van de boom van de buurman vallen, dus moet die boom maar omgezaagd.'

Wat Heijmans mist, is wat hij noemt het 'wij-gevoel'. 'Het is roepen en eisen en altijd gelijk hebben. Je hoeft het niet met elkaar eens te zijn, maar je moet wel respect tonen. Er leiden meer wegen naar Rome, niet alleen die van jou.'

'De ene keer ben je de held van links, dan weer van rechts Nederland'

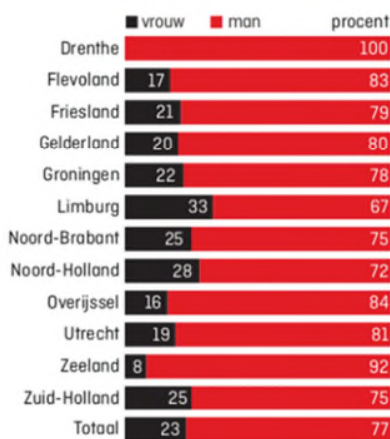
Het Zwarte Piet-debat illustreert wat Heijmans bedoelt. 'De voorstanders van Zwarte Piet hebben geen respect voor wat de tegenstanders betogen en de tegenstanders hebben geen gevoel voor de traditie. Beiden zien hun mening als de enige waarheid.'

En zo werd zelfs de Sinterklaasintocht een beproeving voor burgemeesters. Als er geen terreurdreiging is, is er wel het risico van groepen die met elkaar op de vuist gaan. In Leeuwarden moest de politie demonstranten met de wapenstok uit elkaar houden en voerde de mobiele eenheid de tegenstanders van Zwarte Piet in een busje af.

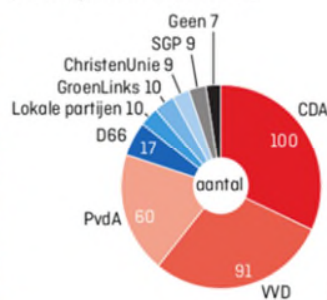
Crone: ‘Verder was het een leuke middag, maar ik heb daarna gezegd dat het volgend jaar zo niet meer moet gaan. Ik heb voorgesteld dat voor- en tegenstanders met elkaar gaan praten en dat ik de taart meeneem. Het is te gek dat je voor twintig demonstranten tegen Zwarte Piet en veertig hooligans en aso’s voor Zwarte Piet de ME moet inzetten.’

Burgemeesters in cijfers

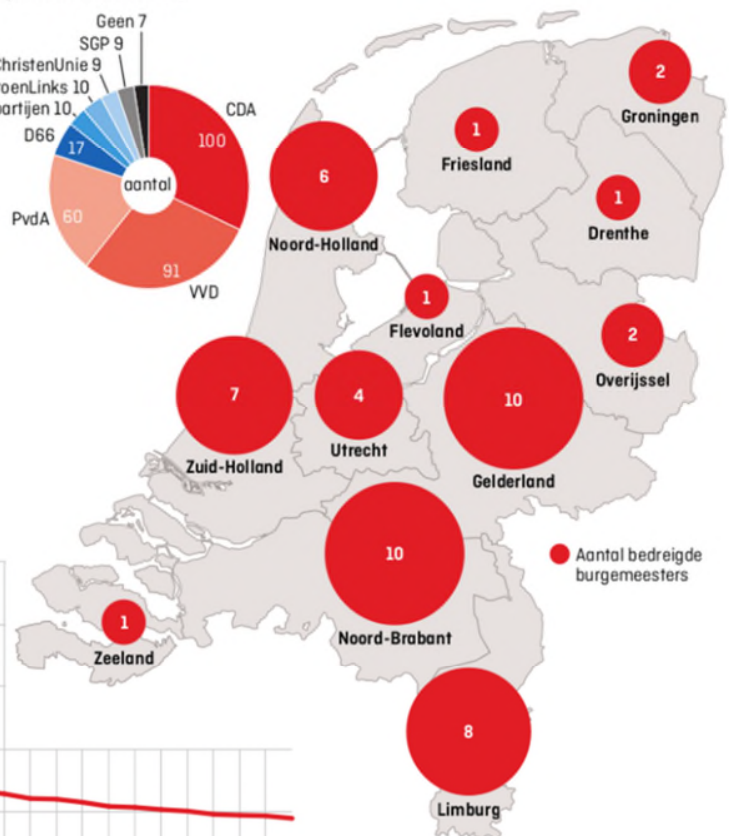
Man-vrouwverdeling (op 1 januari 2018)

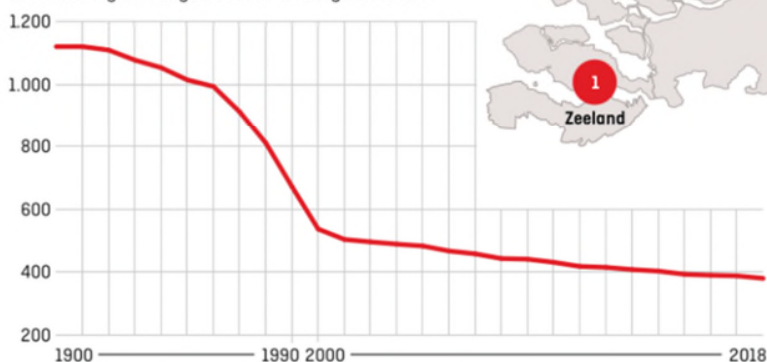
Partij-achtergrond burgemeesters (stand op 29 november 2018)

Aantal bedreigde burgemeesters (2017)

Ontwikkeling aantal gemeenten en burgemeesters

Nooit een saai moment. Ligt de burgemeester eenmaal in bed, komt er wel weer een telefoontje over een verwarde persoon die dringend moet worden behandeld, maar dat weigert. Nu kan de burgemeester zorgen voor inbewaringstelling, straks moet er ook worden getekend voor gedwongen behandeling. Weer een taak erbij.

ELSEVIER WEEKBLADS NEDERLANDER VAN HET JAAR

DE BURGEMEESTER is *Elsevier Weekblads* vijftiende Nederlander van het Jaar.

De Nederlander van het Jaar is de persoon die als geen ander een stempel op het jaar heeft gedrukt, dat jaar symboliseert of dat jaar een bijzondere prestatie heeft verricht. Bij de verkiezing bepaalt de redactie de keuze.

De voorgangers van de bedreigde burgemeester zijn: **Ayaan Hirsi Ali**(2004), **Rijkman Groenink** (2005), **de soldaat in Uruzgan** (2006), **Joop van den Ende** (2007), **Wouter Bos** (2008), **Linda de Mol** (2009), **de politicus** (2010), **Mark Rutte** (2011), **koningin Beatrix** (2012), **Wim Pijbes** (2013), **Ahmed Aboutaleb** (2014), **Dafne Schippers** (2015), **Marcel Levi** (2016) en **Boyan Slat** (2017).

BRANDENDE KWESTIES VOOR BURGEMEESTERS

ACTIES Ferd Crone van Leeuwarden zette ME in wegens demonstratie rond Zwarte Piet. In Rotterdam werd Ahmed Aboutaleb bedreigd, omdat hij Pegida bij moskee liet demonstreren

VUURWERK Pieter Broertjes van Hilversum stelde als eerste een vuurwerkverbod in rond de jaarwisseling en kreeg navolging. Maar het kabinet weigerde een landelijk verbod

ASIEL Jos Heijmans van Weert strijdt tegen overlast door uitgeprocedeerde asielzoekers. Ze moeten uitgezet of naar een gesloten azc. Weert kreeg een extra agent voor aangifte tegen hen

DRUGSPANDEN Wobine Buijs van Oss sluit vaak drugspanden. Niet om de ‘ferme Miep’ uit te hangen, maar om nog meer problemen bij haar inwoners te voorkomen, zei ze in de lokale pers

Crimefighter in vuurlinie van drugscriminaliteit

De burgemeester ontpopt zich vooral op drugsgebied als crimefighter. Honderden drugspanden zijn de afgelopen jaren gesloten. Huizen waar

hennepkwekerijen werden aangetroffen, loodsen met opgeslagen harddrugs, maar ook woningen waarin kleine hoeveelheden drugs werden gevonden.

De Noord-Brabantse burgemeesters boekten in 2017 een record met 418 gesloten panden, 14 procent meer dan in 2016, berekende Omroep Brabant. Burgemeester van Oss Wobine Buijs- Glaudemans (VVD) eindigde met 46 panden bovenaan. 'Ik wil die drugscriminaliteit hier gewoon niet hebben,' zegt ze.

Burgemeesters begeven zich daarmee steeds meer op het terrein dat lang aan het Openbaar Ministerie en de strafrechter was voorbehouden. Zij sloten alleen coffeeshops die de gedoogregels overtraden, of illegale verkooppunten van drugs. Deze bevoegdheid op basis van de Opiumwet hing als een zwaard van Damocles boven het hoofd van de coffeeshophouder. Vandaar dat de wet ook Wet Damocles wordt genoemd.

In 2007 werd de wet uitgebreid. Sindsdien is het mogelijk om ook panden te sluiten waar in drugs wordt gehandeld of waar die worden geproduceerd. Burgemeesters maken er volop gebruik van. Wetenschappers zijn kritisch. Volgens Michelle Bruijn (27), promovendus aan de Rijksuniversiteit Groningen, rekken de burgemeesters de wet op.

Ze wijdt haar proefschrift aan de 'niet-strafrechtelijke aanpak van de drugscriminaliteit', vooral aan sluiting van drugspanden. 'De uitbreiding van de wet had nog steeds betrekking op illegale verkooppunten. Het enkel aantreffen van drugs is niet voldoende om een pand te sluiten en toch gebeurt het,' zegt Bruijn.

Maar de Raad van State billijkt de aanpak van de burgemeesters en oordeelde dat iemand die meer in huis heeft dan de toegestane 5 gram wiet, 0,5 gram harddrugs of vijf hennepplanten, als drugshandelaar kan worden gezien. Bruijn: 'Panden sluiten met een dergelijke hoeveelheid was nooit de bedoeling van de wet. Ook is onduidelijk of het effect heeft, of dat woningsluiting mensen niet nog meer in de problemen brengt.'

Burgemeesters zijn niet van plan om het gewonnen terrein in te leveren. Ze zijn blij eindelijk te kunnen optreden, hoe riskant dat ook voor hen kan zijn.

‘Burgemeester is geen kerstboom die je steeds verder kunt optuigen’

Liesbeth Spies (CDA; 52) is burgemeester van Alphen aan den Rijn en voorzitter van het Genootschap van Burgemeesters. Ze vreest dat de burgemeester te veel in de rol van crimefighter wordt geduwd.

ELSEVIER WEEKBLAD Hoe gaat dat dan?

Liesbeth Spies: ‘Het burgemeestersambt wordt steeds vaker ingezet bij nieuwe ontwikkelingen, zoals de strijd tegen ondermijning, waarin de onderwereld doordringt in de bovenwereld. In plaats van het strafrecht wordt het bestuursrecht in stelling gebracht. Burgemeesters hebben de bevoegdheid om gebiedsverboden op te leggen of drugspannen te sluiten. Het strafrecht doet daar veel langer over. De burgemeester kan dat onmiddellijk doen.’

EW Vindt u dat een goede ontwikkeling?

Spies: ‘Het roept de vraag op wat voor soort burgemeester wij moeten zijn. Dat is een discussie die vaak wordt bestempeld als tegenstelling tussen burgervader/burgermoeder en crimefighter. Moeten wij nou die crimefighter worden of zijn we die burgervader/burgermoeder?’

EW Wat is uw antwoord?

Spies: ‘Ik vind dat we die burgemeester niet oneindig moeten blijven behangen met allerlei taken. Je moet de balans proberen te houden tussen dat wat je aan de burgemeester vraagt in zijn rol van burgervader/burgermoeder voor iedereen en dat wat bij het strafrecht zou moeten blijven. Kijk, soms kan het veel efficiënter zijn om een clubhuis van een *outlaw motorgang* te sluiten dan leden van motorbendes weer zes weken op te sluiten. Maar wat mij betreft liever onder regie van het Openbaar Ministerie.’

‘Er dreigt een onbalans in het nog stoerder maken van de burgemeester’

EW U krijgt er in 2020 ook een zorgtaak bij.

Spies: ‘Dan treedt de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg in werking en moet de burgemeester beoordelen of iemand een pil, spuit of inbewaringstelling moet krijgen. Dan zeg ik: doe ons nou geen witte jas aan. Daar dreigt onbalans in het nog stoerder maken van de burgemeester. De rol van burgervader/burgermoeder versus die van handhaver van de openbare orde en veiligheid moet in balans blijven. De burgemeester is geen kerstboom die je steeds verder kunt optuigen.’

EW Intussen wordt de ondermijning erger?

Spies: ‘Je ziet het pas als je het doorhebt, en ik denk dat we steeds meer doorhebben. Ik denk ook dat we er nog onvoldoende in slagen om de echte daders te pakken te krijgen. Henneplantages oprollen is één ding, maar het

witwassen en het vermengen van onder- en bovenwereld – daar moeten we voluit op inzetten.’

EW Wat let u?

Spies: ‘We lopen aan tegen personeelstekorten. Bij de politie, bij de belastingen.’

EW Bezwijkt de burgemeester onder zijn taken?

Spies: ‘Sommige burgemeesters voelen die beklemming. In een grensregio met in een straal van 30 kilometer maar één politieauto, is de verleiding bij politie en justitie groot om naar de bestuursrechter en de burgemeester te kijken. Dat maakt dat de burgemeester zich soms eerder sheriff voelt dan burgervader.’

Elsevier, 06-12-2018